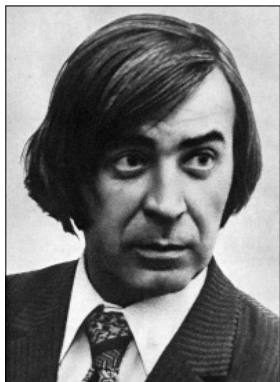

Nyolcvan éve született Vujicsics Tihamér

A közelmúltban, február 23-án, a nyolcvan éve született zeneszerző és népzenekutató, Vujicsics Tihamér, tiszteletére rendeztek emlékünnepeket, amelynek fővédnöke az özvegy, Vujicsicsné Kovács Rózsa volt. A megemlékezést koszorúzás vezette be a szentendrei görögkeleti Székesegyház templomának udvarán, Vujicsics Tihamér sírelméknél. A város Szerb Kisebbségi Önkormányzatának elnöke, a Szerb Ortodox Egyháztörténeti Múzeum igazgatója, Vukovics Koszta alkalmi beszédét követően, hasonló esemény zajlott a zeneszerző pomázi szülőházánál is. Az épület falán 1977-ben elhelyezett emléktáblánál a helyi szerb önkormányzat elnöke, Szimics Dragan, valamint, a községi önkormányzat polgármester-helyettese, Morvai Miklós méltatta a művészt. A pomázi Teleki-Wattay Művészeti Iskola hangversenytermében az intézmény igazgatónője, Asztai Csabáné bevezető emlékszavai, majd e sorok írójának a művész ifjúkori, hercegszántói tartózkodására történt visszaemlékezése – és az ugyancsak általa előadott „Nyugodjon békében!” (Vječajna pamjat) című vers – vezették be az ünnepi hangversenyt. Ezek után a Vujicsics Tihamér nevet viselő szentendrei Zeneiskola tanulóiból s tanáraiból álló „Meselia” tamburazenekar, majd a hazai és nemzetközi ismertségnek örvendő szentendrei „Vujicsics” népi tamburazenekar fellépése következett. A zeneszerző és népzenekutató életútjáról s munkásságáról összeállított fotókiállítást a Pomázi Szerb Kisebbség Alapítványának elnöke, dr. Golub Iván nyitotta meg.

Vujicsics Tihamér 1929. február 23-án, a Pest megyei, egyes nemzetiségű Pomázon született. Családja 1928-ban telepedett a községbe. Édesapja, Vujicsics Dusán, görögkeleti parókus volt. Később a budai Tabánban lelkészkedett, s 1990-ben történt elhunytáig püspöki vikárius volt. Édesanyja, Budmilics Nevenka – szarajevói család leszármazottja – Hercegszántón született. A Vujicsics család közeli rokonságban volt az egri szerb és magyar költő, Vitkovics Mihály rokonságával.

A rendkívüli zenei tehetséggel rendelkező Tihamér, fiatalabb testvérével, Sztojánnal együtt, Pomázon, a szerb iskolában járta ki az elemi, majd mindketten Pesten folytatták a tanulmányaikat.

„felszökölt, mint hosszú üstökös
felvillant elragadtatóan
örök út menti sírelmek
és keresztültört
a feneketlen égboltozatig...”

(Vujicsics Sztoján: Megváltozás – részlet)

(Vujicsics Sztoján a magyarországi szerbek kultúrtörténetének, irodalmának tudósaként, költőként és a Szerb Ortodox Egyháztörténeti Gyűjtemény igazgatójaként lett közismert. A fivérek a budapesti Petőfi Kör alapítói között is ott voltak.)

Tihamér a II. világháború után a Nemzeti Zenedében tanult, 1948-tól pedig a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola hallgatója lett, Veress Sándor és Farkas Ferenc tanítványa volt. Klerikális szerb nemzetisége miatt azonban rövidesen az intézmény elhagyására kényszerült. 1949-től a Bartók Béla Zeneművészeti Szakiskolában tanult, majd önmagát képezte. Népzenei kutatással és gyűjtéssel már akadémiai tanulmányai alatt is foglalkozott. Neves magyar koreográfus és zeneszerző kortársaival – Náfrádi Lászlóval, Martin Györggyel, Gulyás Lászlóval, s Kricskovics Antallal – folytattak ilyen munkát. Legkedveltebb gyűjtési területei a szerbek, horvátok és szlovének által lakott Pest, Bács-Kiskun, Baranya, Zala, Vas, Csongrád s Békés megyei községek voltak. A Magyar Allami Népi Együttes neves koreográfusa, Rábai Miklós is közvetlen munkatársa volt. Ebben az időszakban olyan híres zeneművei születtek, mint a Palóc fantázia, a Kalotaszegi concerto, a Maros és Küküllő mentén, a Drágszéli táncok, a Pásztortoló, a Csodafurulyás juhász, valamint a Szvatovac – Szerb lakodalmas. A filmszakmában is közismert zeneszerző 137 filmzenét komponált. Ilyenek voltak például a kor leghíresebb tévésorozatai: a *Tenkes kapitánya*, a *Bors*, a *Princ*, a *katona*, valamint a *Banovics Tamás* által rendezett filmes-televíziós táncjáték, Az életbe táncoltatott leány zenéje. Népszerűséget hoztak számára a *Koncert*, a *Szép magyar komédia* és *A dunai hajós* című mozifilmek is. Több alkalommal maga is szerepelője lett egy-egy filmnek. Zenei paródiái közül közismertek „Az árgyélus kismadár” és az „Éjféli operabemutató”. Életművéhez tartoznak a száz népdalt és húsz kólódallamot tartalmazó *Naše pesme – Dalaink* (1957), s a Magyarországi Délszlávok Demokratikus Szövetsége által posztumusz kiadott *Muzičke tradicije Južnih Slovena u Mađarskoj – A magyarországi délszlávok zenei hagyományai* (1978) című népzenei gyűjtemény is.

Vujicsics Tihamér 46 évesen, már több mint 33 éve, távozott el közülünk. 1975. augusztus 19-én, repülőszerecséltenségben veszítette életét Damaszkusz

légterében, amikor Iránba tartott, a Rákóczi-induló gyökereinek felkutatására. Ma nevét viseli az említett szentendrei állami zeneiskola és tambura együttes, de több utca, tér és – Pomázon, Szentendrén, Budapesten s másutt – márványtáblák is őrzik emlékét.

A zeneszerző neve „Emlékezetünkben máig él, és muzsikájával, az általa megmentett gazdag népzenei

kinccsel még reményeink szerint sokáig velünk marad. Mindaddig él, míg felszendülnek dallamai, míg tamburazenét lehet hallani Pomázon és szerte az országban.” – olvasható *Janka* László népzene-tanár utószavában, a mostani Vujicsics-évforduló alkalmából, a pomázi Testvérműzsák Alapítvány által megjelenített magyar, szerb és angol nyelvű kiadványban.

Kricskovics Antal nyolcvan éves

*„Tudom, hogy a selymes Szoknyák
suhogása,
Sarkantyúk csengése,
Legények csizmája,
Jóleső dallama,
A kalap betyáros
Ferdén viselése,
Igazi, garai valósága éltet,
Legkedvesebb képed.”*

(Marko Dékity-Bodoljas)

Schmid Zoltán
felvételei

A fenti verssorok volt tanárom, a Horvát-Szerb Gimnázium és Tanítóképzőben, tánctanítóm, majd munkatársként is jó barátom, Kricskovics Antal hatvanadik születésnapjára íródott (A kólónak soha vége... című versem részlete). Habár azóta könnyűszárnyú röppenéssel két évtized is tovatűnt, a fennkölt gondolatok – Istennek hála – érvényesek ma is. E gondolatok motoszkáltak a fejemben, amikor a budapesti Duna Palotához közeledtem, ahol a Fővárosi és a Belváros-Lipótvárosi, valamint a XVI. kerületi horvát önkormányzatok szervezésében, az Erkel Ferenc-díjas koreográfus, Erdemes és Kiváló Művész, Kricskovics Antal nyolcvanadik születésnapja tiszteletére rendeztek februárban gálaműsort.

A gyönyörű és tágas színházterem ezúttal igazán csak szűknek bizonyult. Egy jó része a vendégseregnek – nemcsak budapestiek, hanem az ország különböző tájairól jövők – ülőhely híján – végigállták az ünneplést és a műsort.

A megjelenteket és a díszvendégeket – köztük, Ivan Bandićot a budapesti Horvát Köztársaság nagykövetét, Hepp Mihályt, az Országos Horvát Önkormányzat elnökét, valamint a Magyarországi Horvátok Szövetsége Országos Bizottsága tagjait, a regionális s a helyi horvát önkormányzatok elnökeit – a szervezők nevében Ivan Guban, a Magyar Televízió Horvát Krónikája szerkesztője, a gálaműsor házigazdája köszöntötte. Az ünnepelt életútját horvát és magyar nyelven méltatták.

A táncos, koreográfus Kricskovics Antal, a Fáklya Horvát Folklor Centrum művészeti igazgatója, 1929. február 19-én született a Bács-Kiskun megyei Garán.

Az országhatár mentén fekvő községben magyarok, bunyevácok és németek éltek békésen együtt, tisztelve egymás hagyományait, őrizve a népszokásaikat. Földművelő, szegény család gyermekeként, e többnyelvű közösségben érzett rá az igazi társadalmi értékekre. Az ember, a föld, a természet tisztelete, valamint a hagyományok megőrzése, a bunyevác kisközösség ereje a számára is hamar, már gyermekkorától létfontosságú lett. 1950-1954 között a Budapesti Testnevelési Főiskola hallgatója volt, ahol tanári diplomát szerzett. A főváros színes világa, az opera, a balettzene és a színházi élet elbűvölte.

A művészethez vezető útjához döntően járult hozzá, hogy számos jelentős személyiséggel – mások mellett Rábai Miklós koreográfussal, valamint a táncművész Molnár Istvánnal – is megismerkedett. 1953/54-ben a Szakszervezetek Országos Tanácsa (a SZOT) táncegyüttesének alapító tagja lett. 1955-ben ismerkedett meg Vujicsics Tihamérral, akivel azután együtt járták sorra a vasi, békési, zalai, somogyi, bácskai s Pest megyei horvát és szerb falvakat, hogy összegyűjtsék a még fellelhető folklórkincset. 1956-ban – középiskolai testnevelő tanárként – ismerkedett meg a hazánkban vendégszereplő zágrábi Lado horvát hivatásos táncgyüttessel, amely két évvel később már táncosaként és koreográfusaként tartotta számot. Ivan Inacsannal, a Lado művészeti vezetőjével, a nemzetközi híró kutatóval Dalmáciában gyűjtöttek közösen néptánc-anyagokat. Visszatérve Budapestre, 1959-ben megalakította a Délsláv Központi Táncgyüttest. 1976-tól 1990-ig a Budapest Táncgyüttes művészeti vezetője volt, de több kore-

ográfiát alkotott a Magyar Állami Népi Együttesnek és a Pécsi Balettnak is.

Kricskovics koreográfiáinak forrása elsősorban a néptánc volt, amit a táncművészet szolgálatába állított. A „Kilencen voltak” a rigómezei csatának állított méltó emléket. (Ezzel a táncrendezésével elnyerte az I. Zalai Kamaratánc Fesztivál nagydíját.) Ezután következtek a görög tragédiái: az Iphigeneia, az Elektra, az Oresteia, az Antigone. Később a vallási, a bibliai témák foglalkoztatták. A hitbeli elragadtatás és a hitben való kitartás. Ugyancsak központi témája a háború, illetve hatásai az emberre, az emberi közösségekre, az egyén és közösség viszonyára (Triptichon a háború és békéről – *a szerk.*). Olyan nagy ívű művészi alkotások fűződnek a nevéhez, mint a Kasztor és Pollux, a Sziszifusz, a Memóriám, a Salve Regina, a Carmina Burana, a Relációk és a Pólusok. A 70-es évek végétől újra nekilátott a gyűjtőmunkának, de újabb és újabb táncos nemzedékek nevelésében is közreműködött a Fáklya együttesben.

Negyven éve segítőtársa, ihlető műzsája a felesége, *Szilcsánov* Mária, aki a Budapesti Horvát Általános Iskola és Gimnázium Tamburica Táncegyüttesének többször is kitüntetett művészeti vezetője. A Kricskovics házaspárnak, munkásságukért a tavalyi Kisebbségi Nap alkalmából a Pro Cultura Minoritatum Hungariae díjat adományoztak.

Ivan Bandić nagykövet maga is a művész munkásságát méltató szavakkal fordult az ünnepelthez egy kétkötetes horvát lexikonnal ajándékozta meg.

A Magyar Állami Népi Együttes és a Magyar Táncművészeti Szövetség nevében a szövetség elnöke, *Mihályfi* Gábor arra emlékeztette a közönséget, hogy „a reánk hagyományozott emlékek szerint az antik görög színház művészei rendszeresen találkoztak az istennel. Nem is lehet ez másként, hisz nélkülük hogyan is valósulhatott volna meg, a színpad misztériuma. Kricskovics Antal – színházcsinálóként – az istenek pártfogoltja. Párbeszédük már több évtizedes, bár gyaníthatóan, inkább izzó perlekedés, emelt hangú szóváltás, mint csendes érvelés zajlik közöttük. Az istenek valószínűleg épp úgy elnézik neki ezt az emelt hangot, mint a tanítványok, pályatársak, barátok, akik pontosan tudják, hogy igazából mit jelent. A megszállott tenni vágyás, a megalkuvást nem tűrő hit kiáltása, mely csak az alkotást, a színpadot, a közönséget szolgálja. Kicskovics Antal az európai formátumú koreográfusok egyike. Emblemikus alak, aki kiteljesítette – mai szóval kortársra tette – a színpadi néptáncművészetet... Hosszú és diadalíves pályája számunkra a hagyománytisztelet, az európaiság, a megalkuvást nem tűrő művészi következettség és emberség példája. Kricskovics Antal, a gyűjtő, a tanár, a koreográfus, a rendező, a mester, a színházszervező, most épp azt a témajátékot koreografálja, amelynek az a

címe, hogy Kricskovics Antal, nyolcvan éves. Minden készen áll a jó előadáshoz, amelyben katarzist érzek. Isten éltesse!” – zárta mondandóját.

Kaán Zsuzsa, a Táncművészeti Alapítvány elnöke, a Táncművészeti folyóirat főszerkesztője fontos bejelentést tett. Arról tájékoztatta a jelenlévőket, hogy a táncművészeti képviselő kezdeményezésére 1993-ban alapított EuróPAS Magyar Táncdíj három művészeti kategóriája mellé, a kuratórium elmúlt évi döntése alapján, újabb kategória létesült: az Életmű Díj. Ez a táncművészet azon kiemelkedő személyiségeinek adományozható, akik betöltötték már a 80. életévüket. Kricskovics Antal lesz a második, aki ezt a díjat megkapja. Át is adta számára az elismerést, *Pauer* Gyula, Munkácsy-díjas szobrászművész táncosnőt ábrázoló kisplasztikáját. A díjjal járó oklevelet azonban csak május 9-én fogják átadni a Magyar Állami Operaházban, amikor a Fáklya Horvát Táncegyüttes Kricskovics Antal *Carmina Burana* című táncművét mutatja be.

Számos más – s nem kevésbé kedves – köszöntést és ajándékatadást követően, Kricskovics Antal az ünnepség minden résztvevőjének meghatottam – hosszan tartó vastapsok közepette – többször is köszönetet mondott, majd elbúcsúzott a közönségtől.

Az ünnepség második részében a Fáklya és a Tamburica Táncegyüttes gálaelőadása következett. A zágrábi Lado oratóriumának részletére megalkotott *Egi jel*, a *Carl Orff* tételeire alakított *Carmina Burana*, a *Baranyai sokác* táncok, valamint az esővárászlást megidéző *Dodole* került színpadra. Ezután *Steiner* Márkó tanuló gitárkísérettel előadott dalai, egy dalmát lakodalmi szertartást bemutató tánckompozíció követte, majd az elmaradhatatlan – most is nagy sikert arató – *Bunjevác lakodalmas* zárta az est műsorát.

Mivel a gálát követően ugyancsak a Duna Palotában rendezték meg a hagyományos horvát farsangi bált, a vendégek egy része, a versendi Orasje tamburazenekar kellemes és szórakoztató muzsikája mellett tovább folytatta a bunjevác-horvát származású, a gyökereit soha meg nem tagadó koreográfus, Kricskovics Antal ünneplését.

Dékity Márk